

Zbiórka na intelektualny bayraktar

Ostatnie dramatyczne wydarzenia na wschodzie Europy skłoniły niektórych analityków do uznania, że na naszych oczach historia zatoczyła koło i – oczywiście w innych realiach geopolitycznych – wróciliśmy do sytuacji sprzed 100 lat, gdy na przedpolach Warszawy ważyły się losy tej części kontynentu. Inni poszli jeszcze dalej, nawiązując do wydarzeń z XVIII wieku, gdy kosztem Szwecji i Turcji, a przede wszystkim Polski, narodziło się rosyjskie imperium. Bez względu na to, które historyczne analogie okażą się ostatecznie celniejsze, jedno nie ulega już wątpliwości: na naszych oczach powstaje nowy porządek w tej części Europy. To, jaki on będzie, zależy przede wszystkim od rezultatu wojny rosyjsko-ukraińskiej. Jednak nie tylko od niej, bowiem znamy w przeszłości przykłady licznych niewykorzystanych zwycięstw.

Zakładniczka polityki wewnętrznej

Dlatego potrzebujemy nowej polityki wschodniej, konsekwentnej i opartej na szerokim ponadpartyjnym konsensusie. Jej fundamenty muszą się opierać na pogłę-

bionej refleksji dotyczącej zarówno przeszłej, jak i przyszłej roli Polski na wschodzie kontynentu. Muszą też być tworzone w dialogu – często bardzo trudnym – z przedstawicielami wszystkich narodów wschodniej Europy, którzy akceptują wartości demokratyczne i prawa człowieka. Oczywiście w warunkach pogłębiającej się w Pol-

ANTONI DUDEK

Z okazji 40-lecia „Karty” zrzucmy się na centrum porozumienia i współpracy narodów naszego regionu pod nazwą Witryna Domu Wschodniego, gdzie wykuwałyby się nowa polityka wschodnia – apeluje historyk i politolog.

ALBERT ZAWADA/PAP

sce polaryzacji takiej polityki nie da się dziś prowadzić. Polityka zagraniczna stała się bowiem w ostatnich latach sferą całkowicie podporządkowaną i służebną polityce wewnętrznej, a dokładniej coraz brutalniejszej walce o władzę.

Nie znaczy to jednak, że nie można już dziś tworzyć koncepcji nowej polityki wschod-

niej. Wszak przez kilka dekad w czasach PRL robili to konsekwentnie Jerzy Giedroyc, Juliusz Mieroszewski i inni ludzie współtworzący środowisko paryskiej „Kultury”. Jednak musi się to odbywać poza areną bieżących walk partyjnych, bo ich logika nieuchronnie prowadzi do podsycania podziałów, a nie budowania porozumienia.

Dialog „Karty”

Tymczasem na tym ostatnim polu bezcenne jest doświadczenie takich organizacji, jak obchodzący w tym roku 40-lecie istnienia Ośrodek „Karta”, będący największą polską organizacją pozarządową zajmującą się historią. To szef „Karty” Zbigniew Gluza i jego współpracownicy zainicjowali w połowie lat 90. polsko-ukraiński dialog historyków, ostrożnie rozbijając pole minowe wzajemnych oskarżeń i uprzedzeń.

To właśnie „Karta” przypominała nam o istnieniu białoruskiej tożsamości narodowej oraz demokratycznej opozycji od początku dyktatorskich rządów Łukaszenki. To wreszcie ta organizacja przez długie lata współpracowała z nagrodzonym właśnie pokojową Nagrodą Nobla i zdelegalizowanym przez Putina Międzynarodowym Stowarzyszeniem Historyczno-Oświatowym, Dobroczynnym i Obrony Praw Człowieka „Memorial”, ściągając z jego pomocą do Polski unikalne materiały dotyczące sowieckich zbrodni.

Nie ma dziś w Polsce bardziej od „Karty” zasłużonego, a zarazem kompetentnego zespołu ludzi mogących się podjąć tak trudnej misji, jak tworzenie fundamentów naszej nowej polityki wschodniej. Chodzi już nie tylko o badania nad trudną przeszłością i edukację w tym zakresie, choć i one będą kontynuowane, ale także spojrzenie w przyszłość. Dlatego na uroczystości z okazji 40-lecia „Karty” wystąpiłem z apelem o zbiórkę pieniędzy na rzecz najnowszego projektu tego środowiska, czyli Witryny Domu Wschodniego.

Ponad podziałami

Bardzo zależało mi na jego poparciu przez postaci o bardzo różnych poglądach politycznych, by podkreślić ponadpartyjność tego przedsięwzięcia. Stąd pod apelem znalazły się m.in. podpisy Agnieszki Holland i Andrzeja Friszke, a z drugiej strony Agnieszki Romaszewskiej-Guzy i prof. Andrzeja Nowaka. Mam bowiem nadzieję na uruchomienie z ich pomocą dużej społecznej akcji, nawiązującej do zbiórki na „polskiego” bayraktara dla walczących Ukraińców, jaką tuż przed wakacjami zainicjował inny z sygnatariuszy tego apelu, czyli Sławomir Sierakowski. Przypomnę, że skończyła się ona zebraniem blisko 25 milio-

nów złotych przez ponad 200 tysięcy ludzi.

Cel finansowy obecnej zbiórki (milion złotych) jest bez porównania skromniejszy, co pokazuje, że „intelektualny bayraktar”, jakim może stać się Witryna Domu Wschodniego, jest zdecydowanie tańszy od swego militarnego pierwowzoru. Ale czy na pewno proporcjonalnie aż tak nieistotny dla naszej przyszłości? Wszak każdy, kto pamięta dzieje zimnej wojny, podczas której Amerykanie i ich sojusznicy wydali na zbrojenia biliony dolarów, wie też, jak dużo dla zwycięstwa w niej osiągnięto przy pomocy mikroskopijnych na tym tle nakładów na wspieranie wolnego słowa za żelazną kurtyną.

Psychiczna mobilizacja

Niestety zbiórka na taki cel, jak budowa ośrodka pracy intelektualnej połączonego z bogatym archiwum i unikalną biblioteką, jest w Polsce znacznie trudniejsza od tych, które dotyczą celów charytatywnych czy też militarnych. Emocje są tu bowiem bez porównania mniejsze, a większość ludzi myśli o sprawach publicznych właśnie pod ich dyktando.

Uważam jednak, że taka akcja jest nam, Polakom, po-

Potrzebujemy
nowej polityki
wschodniej, opartej
na ponadpartyjnym
konsensusie

trzebna dla podtrzymania swoistej psychicznej mobilizacji, szczególnie ważnej w sytuacji osławiania się i stopniowego obojętnienia opinii publicznej na to, co dzieje się na wschodzie. Jest też oczywiście potrzebna organizatorom Witryny Domu Wschodniego, by mieli za co urządzić otrzymany od władz Warszawy lokal przy placu Konstytucji 6, i by mogli prowadzić swą działalność w sposób autentycznie niezależny. Liczy się każda złotówka, a można ją wpłacić tutaj: www.zrzutka.pl/witryna. /©©

Autor jest historykiem i politologiem, profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W latach 2010–2016 był członkiem Rady Instytutu Pamięci Narodowej